

VOJÁČEK, Ladislav (ed.). *Václav Chytil: Vzpomínám si. Z paměti Englišova žáka*. Brno: Masarykova univerzita 2022, 301 s.

Ladislav Vojáček vydal v roku 2022 knihu, venovanú pamiatke profesora Václava Chytila (1907 – 1980). Pôsobil na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity ako expert v oblasti národného hospodárstva od ukončenia právnických štúdií v roku 1933 až do nástupu komunistického režimu v roku 1948 (okrem prestávky počas druhej svetovej vojny, kedy boli české vysoké školy zatvorené). Univerzitné prostredie zakúsil ešte aj v období Pražskej jari, keď krátko vyučoval politickú ekonómiu na Právnickej fakulte Karlovej univerzity. Chytil sa habilitoval v roku 1938 s prácou *Universalismus jako metoda hospodářské vědy*,¹ v roku 1946 bol vymenovaný za profesora a riaditeľa Ústavu národného hospodárstva a štatistiky na právnickej fakulte v Brne.² Napriek vedeckým úspechom a búrlivému životnému príbehu ostáva jeho postava na Slovensku takmer neznáma. Preto si prostredníctvom tejto knihy môžeme pripomenúť nielen jeho odkaz v kontexte celej československej právnej vedy, ale editor nám zároveň poskytuje príležitosť začítať sa do strhujúcich spomienok na medzivojnovú Právnickú fakultu Masarykovej univerzity.

Kniha sa delí na niekoľko častí. Jej jadro tvoria autentické spomienky Václava Chytila (s. 53 – 259), ktoré zrejme písal v priebehu sedemdesiatych rokov 20. storočia. Zachovali sa ako rukopis v Archíve Masarykovej univerzity, okrem toho Chytilove dcéry disponovali aj ich zviazanou strojopisnou verziou. Konečný text pamätí bol uverejnený na základe kritického porovnania oboch týchto prameňov. Samotným memoárom v knihe predchádza životopisná časť, v rámci ktorej sa čitateľ môže veľmi vhodne oboznámiť so základnými míľnikmi životnej dráhy Václava Chytila. Autorom všeobecne ladenej životopisnej štúdie (s. 19 – 30) je prof. Vojáček, Chytilovo pôsobenie na pôde Národnej banky Československej a Národnej banky pre Čechy a Moravu špeciálne opísal Dr. Jakub Kunert z Archívu Českej národnej banky (s. 31 – 48), ktorá podporila vydanie tohto diela. Záver obohacujú rôzne prílohy, ktoré predstavujú mozaiku z Chytilovej korešpondencie a úvah, trefne dokresľujúcich osobnosť nášho hlavného hrdinu. V neposlednom rade kniha obsahuje zoznam Chytilových vedeckých prác (s dôrazom na jeho mladosť), vrátane zoznamu literatúry, ktorá už bola publikovaná o prof. Chytilovi,³ ako aj starostlivo vypracovaný register osôb. Nechýba tiež fotografický a obrázkový materiál.

V prvej časti pamätí prichádza Chytil ako mladý študent na Právnickú fakultu Masarykovej univerzity, zoznamuje sa so vtedajším prostredím, počas prvého ročníka sa dostáva do seminára prof. Weyra a pod jeho vedením začína vedecky pracovať. Snáď preto v týchto pasážach jednoznačne dominuje profil právneho filozofa Františka Weyra. Kým vo svojich vlastných pamätiach sa Weyr nebojí autoritatívne prednášať aj kontroverzne úprimné súdy o svojich súkmeňovcoch,⁴ v dôsledku čoho môže v určitých pasážach vyznieť pomerne neprístupne,

¹ CHYTIL, Václav. *Universalismus jako metoda hospodářské vědy: kritický rozbor Spannovy hospodářské teorie*. Praha: Orbis, 1938. 411 s.

² VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919 – 2019*. 2. svazek. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 336.

³ Podotýkame, že jednou z najznámejších je publikácia: POUSTA, Zdeněk (ed.). *Profesor Václav Chytil a uranové doly*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. 214 s.

⁴ WEYR, František. *Paměti 2: Za republiky (1918 – 1938)*. Brno: Atlantis, 2001, 518 s.

v Chytilových pamätiach vystupuje Weyr vo veľmi ľudskej pozícii, jeho správanie dokonca vykazuje určité náznaky „nežnosti“. Sám Chytil opísal prvé dojmy z Weyrovej osobnosti takto: „Čekal jsem učeneckou postavu odměřených gest a plnou úměrnosti a před námi stojí postava připomínající umělce. Slavného operního zpěváka nebo virtuosa, všechno je na něm košaté, neúpravně úpravné, vzrušující a znepokojující jsou myšlenky, které znovu a znovu mu probíhají hlavou“.⁵

V rovnako živých farbách je vykreslená jeho študentská spolupráca s profesorom Weyrom, avšak tento opis je poznačený mimoriadnou až extatickou úctou, akú k nemu autor prechovával počas učňovských rokov. Hoci niekto by Chytilovo správanie v priebehu deja zrejme mohol identifikovať ako agilné, či neprímerane podliezavé, v kontexte doby sa nám zdá nemeslé správanie študenta spojené s úctou voči skutočnej kapacite ako nesmierne sympatické. Na druhej strane oslabuje to zdanie o nezaujatosti autora pamätí.

Chytil o Weyrovi napr. napísal: „Weyr byl veliká lidská osobnost, která dokonce převyšovala jeho osobnost vědeckou, již nikdy v životě jsem nepotkal takovou... Mohl se snadno habilitovat ve Vídni a zůstat ve Vídni jako jeho otec...“ Avšak za túto „obeť“ získal nesmiernu popularitu, veď po Brne sa údajne poeticky hovorilo: „To je Weyr! Zřídka kdy se říkalo profesor Weyr, jako by se tušilo, že titul profesora je směšně málo... jako by se tušilo, že ten vysoký titul nic neozářuje jeho jméno, nýbrž naopak, že jeho jméno ozařuje ten titul.“⁶ Napriek tomu sa Weyr často sťažoval na majetkové pomery československých profesorov, veď jeho otec – slávny profesor matematiky na Viedenskej univerzite – mal k dispozícii malý palác so služobníctvom, kým on mal len dom v dobrej štvrti...⁷

V druhej časti Pamätí sa Chytil výraznejšie venuje tomu, ako začal spolupracovať s profesorom Englišom, ktorý zastával počas jeho štúdia post ministra financií. Popisuje svoj vstup na národohospodársku pôdu i do prvého zamestnania, ktoré mu Engliš sprostredkoval. Chytil sa nebojí predstrieť viacero kritických názorov na komunistickú ideológiu a najmä na jej ekonomickú teóriu. Dá sa zjednodušene povedať, že politicky uprednostňuje medzivojnovú republiku pred komunistickým režimom, kedy jeho pamäte vznikali.

Na stránkach memoárov možno nájsť viaceré zmienky o iných členoch profesorského zboru právnickej fakulty. Pomerne veľa miesta autor venuje mimoriadne nadanému profesorovi trestného práva J. Kallabovi, ktorý trpel zdeformovaným telom natolko, až sa dá hovoriť o telesnom postihnutí, no napriek tomu v jeho úžasných prednáškach študentom sprostredkúval myšlienky Ibsena i Dostojevského v optike trestného práva. Mnohé trefné postrehy Chytil predostrel aj vo vzťahu k iným profesorom (Baxa, Vacek, Vážný, Krejčí), ako aj ku fungovaniu medzivojrovej fakulty.

Pre spomienky Václava Chytila je charakteristický živý, oduševnený, takmer napínavý štýl písania. Jeho spomienky vytvárajú opar dávno zašlých čias „prvorepublikovej“ spoločnosti, ktorú charakterizuje ako voľnomyšlienkársku oproti komunistickému režimu.⁸ Vytvorenou atmosférou text môže v určitom zmysle pripomínať memoáre Stefana Zweiga.⁹ Hoci tento slávny spisovateľ vychádzal z viedenských pomerov pred vypuknutím prvej svetovej vojny a Chytil v zásade písal o úspechoch Československa po jeho vzniku v roku 1918, ich rozprávanie má viacero spoločných znakov, ktorými charakterizujú vtedajší život mladých študentov.

⁵ VOJÁČEK, L. (ed.). *Václav Chytil: Vzpomínám si 2: Z pamětí Englišova žáka*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 74.

⁶ Tamtiež, s. 76.

⁷ Podobné sťažnosti často vznášal aj bratislavský profesor rímskeho práva Otakar Sommer. Porovnaj: GREGOR, Martin. *Historiografia rímskeho práva na Slovensku: Príbeh štyroch profesorov*. Praha: Leges, 2021, s. 45.

⁸ VOJÁČEK, L. (ed.). *Václav Chytil: Vzpomínám si 2: Z pamětí Englišova žáka*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 55.

⁹ ZWEIG, Stefan. *Svet včerajška: Spomienky Európana*. Bratislava: PROMO International, 1994.

Obaja sa napr. zhodujú na tom, akú významnú, ba nenahraditeľnú rolu malo divadlo a opera pre život ich generácie. Chytil popisuje svoje operné zážitky dokonca ešte podrobnejšie ako Zweig. Zároveň čitateľovi osvetľuje, že česká opera v Brne vznikla na popud prof. Františka Weyra, ktorému ležala na srdci jej úroveň. Ak bol v lóži Weyr, to mal aj miestny šéfdi-
gent skutočnú trému. Ďalej sa Chytil venoval priateľskej spolupráci Františka Weyra s operným skladateľom Leošom Janáčkom. Okrem toho spolu s Zweigom rovnako poukazujú na sčítanosť vtedajšej mládeže.

Recenzovaná kniha sa javí byť ako veľmi pekná spomienka nielen na profesora Václava Chytila, ale na celú medzivojnovú Právnickú fakultu Masarykovej univerzity. Určité state nás dokonca informujú o pomeroch v Brne, ba aj v celom Československu. Technická realizácia knihy je veľmi precízna a aj so snahou o čo najkritickejšie hodnotenie možno dodať, že kniha je vzorom pre iné knihy podobného zamerania. Preto si ju dovoľujeme odporúčať všetkým záujemcom o dejiny právnického vzdelávania, ako aj širšej odbornej verejnosti.

Doc. JUDr. Martin Gregor, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

martin.gregor@flaw.uniba.sk